

Література:

1. Популярна юридична енциклопедія / Кол. авт.: В.К. Гіжевський, В.В. Головченко, В.С. Ковальський (кер.) та ін. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 528 с.
2. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 20. — Ст. 99.
3. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. — № 52. — Ст. 490.
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 40-41, 42. — Ст. 492.
5. Про затвердження Положення про представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 26 липня 2012 року // Офіційний веб-сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Режим доступу: www.ombudsman.gov.ua
6. Цивільний процес / За ред. Ю.В. Білоусова. — К., 2006. — 293 с.
7. Цивільний процес України: академічний курс: [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С.Я. Фурси]. — К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2009. — 848 с.

Берназ-Лукавецька О.М.,

*к. ю. н., доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ ЖИТЛОВОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ЖИТЛОВІ ВІДНОСИНИ

Говорячи про співвідношення норм спеціального житлового законодавства та загальних і спеціальних положень цивільного законодавства, якими регулюються житлові відносини, передусім, необхідно визначити, чи потрапляють житлові відносини (зокрема, відносини, пов'язані з користуванням та розпорядженням житлом) повною мірою до сфери дії цивільного права.

У вітчизняній літературі слушно зазначалося, що житлове законодавство містить норми різної галузевої належності, що зумовлено різнобічністю регульованих ним відносин [1, 9-14]. Залежно від форми й способу реалізації права на житло в регулюванні житлових відносин можуть переважати адміністративно-правові або цивільно-правові елементи. Зокрема, відносини, що впливають з

договору найму (оренди) житла у фонді спеціального призначення, то це або сфера дії виключно спеціального житлового законодавства (частина друга ст. 810 ЦК України), або спільна сфера дії спеціального (житлового) і загального (цивільного) законодавства (частина третя ст. 810 ЦК України). Разом із тим, відносини користування житлом у житловому фонді загального призначення та в будинках приватного фонду на підставі договору найму житла є цивільно-правовими й регулюються або безпосередньо нормами ЦК України, або нормами ЖК, але за допомогою субсидіарного застосування норм цивільного законодавства (ст. 62 ЖК) [2, 37-42].

Врахування «соціальної» сутності значної частини житлових відносин зумовлює обмеження застосування цивільного законодавства до відносин, в яких реалізація права на житло виступає як засіб соціального захисту громадян, які такого захисту потребують. Перевага в таких випадках надається застосуванню норм спеціального (житлового) законодавства, які враховують потребу соціального захисту окремих груп громадян при реалізації ними права на житло. Разом із тим, коли реалізація права на житло здійснюється на приватноправових засадах, то такі відносини підпадають під дію норм цивільного законодавства й підпорядковуються засадам останнього.

Отже, залежно від способу реалізації права на житло й переважання при цьому приватноправових чи публічно-соціально-правових засад, має вирішуватися й питання про межі та обсяг застосування цивільного й спеціального житлового законодавства. При цьому, визнання переважання соціально-правових засад при регулюванні відносин користування житлом не означає, на нашу думку, що вони втрачають свою цивілістичну природу.

Можливість застосування норм спеціального (житлового) законодавства й норм цивільного законодавства потребує узгодження актів законодавства в зазначених галузях, на чому зауважувалося й при обговоренні проекту Житлового кодексу України [3, 10]. Але поки що вирішення питання про визначення сфер дії житлового й цивільного законодавства, а відтак, про нормативне підґрунтя визначення житлових прав та обов'язків громадян, очевидно, має здійснюватися з урахуванням сутності й характеру житлових відносин. Зокрема, відносини користування житлом на праві приватної власності, безумовно, слід кваліфікувати як цивільно-правові, що є підставою застосування норм цивільного законодавства. Члени сім'ї власника, які є учасниками спільної власності на житло, користуються ним як співвласники, а їх стосунки визначаються

відповідно до норм цивільного, а також сімейного законодавства (якщо йдеться про подружжя). Відносини користування житлом у будинках житлово-будівельних (житлових) кооперативів виникають на підставі членства громадянина у відповідному кооперативі. Відповідно житлові права й обов'язки члена кооперативу та членів його сім'ї визначаються цивільним законодавством, а також спеціальним законодавством про житлово-будівельні (житлові) кооперативи. У випадках, коли йдеться про спільну сумісну власність подружжя на пай, відносини їх регулюються також нормами сімейного законодавства. Житлові права та обов'язки членів сім'ї власника житла, а також членів сім'ї членів житлово-будівельних (житлових) кооперативів, які не є учасниками спільної власності на житло, визначаються й регулюються нормами спеціального житлового законодавства.

Можна погодитися з думкою, що такий підхід є результатом врахування специфіки житлових відносин, які містять елементи не лише приватноправового та публічно-правового характеру, а й пов'язані із забезпеченням прав та інтересів громадян у соціальній сфері, через що житлове право може належати до так званого «соціального права», що існує як самостійна правова категорія поряд із правом приватним та правом публічним.

Складніше вирішується питання про нормативну базу відносин користування житлом на підставі договору, що пов'язане з тим, що в главі 59 ЦК України фактично розрізняються два види договору найму житла: 1) житла, яке є об'єктом права державної або комунальної власності, і 2) житла, яке є об'єктом права приватної власності. І хоча в ЖК міститься просто «договір найму жилого приміщення», проте в законодавстві й на практиці розрізняють два види такого договору: 1) «соціальний» договір найму житла; 2) «приватний» договір найму житла. Крім того, у вітчизняній та зарубіжній літературі з житлового права розрізняють значну кількість різновидів договору найму житла, використовуючи як критерії належність житла до того чи іншого виду житлового фонду [4, 8; 5, 18-23; 6; 7].

Література:

1. Червоный Ю. С. Правовое регулирование жилищных отношений в СССР : учеб. пособ. / Ю. С. Червоный, Е. О. Харитонов, Н. А. Бровченко. — Одесса : Изд. ОГУ, 1984. — 110 с.
2. Харитонов Є. О. Субсидіарне застосування норм цивільного законодавства до житлових правовідносин / Є. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова // Проблеми правознавства. — 1990. — № 51. — С. 59-65.

3. Бирюков И. А. Жилищный кодекс на перепутье / И. А. Бирюков // Юридическая практика. — № 3 (85), 1—15 февраля 1999 г. — С. 10.

4. Жилищные права и обязанности советских граждан (по законодательству Союза ССР и Украинской ССР) : Юрид.справ / [В. П. Цемко, П. А. Чеберяк, И. Н. Кучеренко и др.] ; Отв. ред. В. П. Цемко. — К. : Наукова думка, 1988. — 304 с.

5. Маслов В. Ф. Право на жилище : моногр. / В. Ф. Маслов. — Х. : Вища школа, 1986. — 241 с.

6. Малюткина-Алексеева И. А. Особенности отдельных видов сделок с недвижимостью в жилищной сфере / И. А. Малюткина-Алексеева // Вестник юридического института. — 2002. — № 3. — С. 109-113.

7. О модельном Гражданском кодексе для государств-участников Содружества Независимых Государств (часть первая): постановление Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств от 29 октября 1994 г. // Кодифікація цивільного законодавства на українських землях. — Т. 2 / за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. — К. : Правова єдність, 2009. — С. 959-1218.

Можаровська К.В.,

асистент кафедри цивільного процесу,

начальник юридичного відділу

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник:

Мінченко Р.М.

д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЮРИСДИКЦІЯ СПРАВ ПРО ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ОСІБ

При вирішенні питання про відкриття провадження у справі про захист честі, гідності та ділової репутації публічної особи суддя обов'язково звертає увагу на дотримання позивачем вимог щодо юрисдикції та підсудності справи.

Конституцією України закріплено право кожного на судовий захист та передбачено, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі (статті 55, 124). Відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року кожен при вирішенні спору щодо його цивільних прав та обов'язків має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом.